

BIJEN EN WESPEN OP HET WOG-TERREIN BIJ ZEDDAM EN IN MEINERSWIJK
Verslag van een excursie op 20 juni 1998
Theo M.J. Peeters

Met 8 personen kwamen wij bij elkaar in Zevenaar voor een excursie naar Montferland. Jan Smit had samen met Bob van Aartsen een tweetal excursieplekken uitgekozen. Een terreintje van het Waterleidingbedrijf Oost Gelderland (WOG) en een bloemrijke Rijndijk bij Spijk. Het

was een zonnige dag met temperaturen rond de 28 graden Celcius en af en toe een wolk. Toen bleek dat de Rijndijk en de buitendijkse uiterwaarden bij Spijk niet veel opleverden, werd besloten om 's middags naar Meinerswijk bij Arnhem te rijden. Meinerswijk is een natuurontwikkelingsgebied langs de Rijn dat begraasd wordt door Koniks en Galloways. Er werd rond vijf uur afgesloten op een zonnig terras vlakbij Meinerswijk. Daarna ging eenieder huiswaarts met een tevreden gevoel. Weer één van die geslaagde excursies in twee terreinen in Nederland, waar nog veel te beleven valt op het gebied van de angeldragers.

Resultaten

De soortenlijst in tabel 1 is samengesteld uit de opgaven van Hans Nieuwenhuijsen, Theo Peeters, Jan Smit en Henny Wiering. Er werden maar liefst 95 soorten gevangen waaronder 38 bijen en 57 wespen. In het WOG-terrein bij Zeddam werden 56 soorten, in Meinerswijk bij Arnhem werden 47 soorten en op de Rijndijk bij Spijk werden 10 soorten waargenomen. Opmerkelijk is de geringe overlap aan soorten tussen het WOG-terrein en Meinerswijk. Slechts 13 soorten werden in beide terreinen gevonden. De biotopen in een droog bosrandgebied bij Zeddam en in een uiterwaardenlandschap zoals Meinerswijk herbergen dus een zeer verschillende bijen- en wespenfauna.

Opvallend is ook het groot aantal soorten onder de spinnendoders in het WOG-terrein. Hans schreef me dat hij van het WOG-terrein bij Zeddam graag een pompilidenreservaatje wil maken! Hans wellicht is dat idee iets te specialistisch, maar kansen voor een natuur- c.q. insectenreservaat waarin rekening wordt gehouden met de belangen van de waterwinners zijn tegenwoordig vaak bespreekbaar met waterleidingbedrijven.

In beide terreinen werden diverse bijzondere soorten gevonden, waarvan er hier twee kort besproken worden.

Holopyga generosa [= *ovata*] (figuur 1)

Op bloeiende bramen langs een zonnige bosrand in het WOG-terrein werden vier mannetjes van deze goudwesp gevangen. De dieren kunnen in het veld aan de opvallende knik in de basale ader van de voorvleugel herkend worden als behorend tot het genus *Holopyga*. Verder lijken ze sterk op goudwespen van het genus *Hedychrum*. Het verspreidingskaartje van de soort in Nederland geeft aan dat ze gevonden zijn in Zuid- en Midden-Limburg, de omgeving van Nijmegen, het Gooi en de randen van de Veluwe. Plaatselijk, vaak in zonnige bosranden op zandgrond, wordt de soort talrijk waargenomen, maar van de biologie van deze goudwesp weten we verder niets. *Holopyga generosa* is bij ons de meest algemene *Holopyga*. In ons land zijn tevens drie exemplaren van twee andere *Holopyga*-soorten gevonden. Deze dieren zijn echter nog niet getoest aan de nieuwe taxonomische inzichten die onlangs gepubliceerd werden door Niehuis (1998). Hij concludeert (op grond van onderzoek aan Zuid-Europees en Duits materiaal) dat het Duitse materiaal van *Holopyga ignicollis* uit twee soorten bestaat en dat alle Duitse dieren met de naam *Holopyga inflammata* nu *Holopyga australis* moeten heten. Waarschijnlijk geldt dit ook voor de twee vrouwtjes uit ons

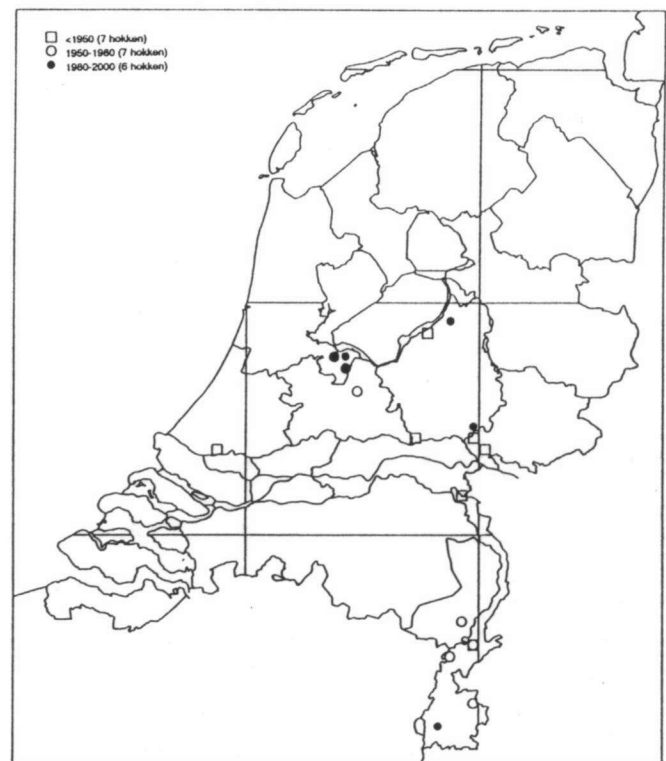

Fig. 1. Verspreidingskaart *Holopyga generosa* (5 x 5 km-hokken, feb. 1999 EIS-NL)

land. Tot welke soort het mannetje van *Holopyga ignicollis* uit ons land behoort verdient tevens nader onderzoek. Mocht je *Holopyga* in het veld tegenkomen let dan vooral eens op het gedrag van de vrouwtjes.

Odynerus melanocephalus (figuur 2)

Van deze schoorsteenwesp werd een mannetje gevangen langs de Rijn bij Spijk en maar liefst acht vrouwtjes en een mannetje in Meinerswijk. *Odynerus melanocephalus* is een van de drie schoorsteenwespen die in ons land voorkomen. In tegenstelling tot de twee andere *Odynerus*-soorten nestelt deze soort solitair en bij voorkeur in horizontale kleiige bodems. De twee andere schoorsteenwespen in ons land nestelen vooral in verticale kantjes en in groepen bij elkaar.

Odynerus melanocephalus wordt in ons land vooral gevonden in Zuid-Limburg en in het zuidelijk rivierengebied. De oude waarneming bij Petten (1950) zou gecontroleerd moeten worden. De nesten hebben een kort verticaal pijpje voor de nestingang. Als larvenvoedsel worden larven van snuitkevers en microlepidoptera gevangen. Over de nestbouw en overige biologie van deze soort is verder niets bekend.

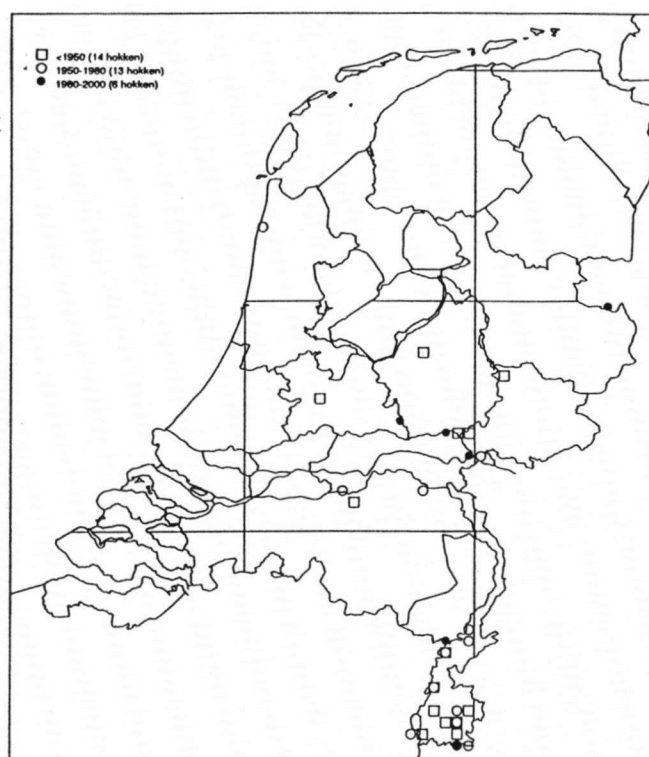

Fig. 2.
Verspreidingskaart *Odynerus melanocephalus*
(5 x 5 km-hokken, feb. 1999 EIS-NL)

Literatuur

Niehuis, O., 1998. Zum taxonomischen Status von *Holopyga australis* Linsenmaier, 1959 (Hymenoptera, Chrysididae). - Entomofauna 19: 408-417.

Tabel 1. Soortenlijst van bijen en wespen waargenomen op 20 juni 1998

terreinen: amersfoortcoördinaten:	WOG 213-434/5	Spijk 207-429	Meinerswijk 188-442/3
Familie			
soort			
Chrysididae - goudwespen			
<i>Chrysis ignita</i> s.l.	-	-	+
<i>Hedychrum nobile</i>	+	-	-
<i>Hedychridium ardens</i>	+	-	-
<i>Hedychridium roseum</i>	+	-	-
<i>Holopyga generosa</i>	+	-	-
<i>Pseudomalus auratus</i>	-	-	+
Mutillidae - mierwespen			
<i>Myrmosa atra</i>	+	-	+
<i>Smicromyrme rufipes</i>	+	-	-
Pompilidae - spinnendoders			
<i>Anoplius concinnus</i>	-	-	+
<i>Anoplius infuscatus</i>	+	-	-
<i>Anoplius viaticus</i>	+	-	-
<i>Arachnospila anceps</i>	+	-	-

Arachnospila trivialis	-	-	+
Caliadurgus fasciatellus	+	-	+
Cryptocheilus notatus	+	-	-
Evagetus crassicornis	+	-	-
Evagetus gibbulus	-	-	+
Evagetus pectinipes	+	-	-
Pompilus cinereus	+	-	-
Priocnemis hyalinata	+	-	-
Priocnemis minuta	+	-	-
Priocnemis parvula	+	-	-
Tiphiidae - keverdoders			
Methocha ichneumonides	+	-	-
Vespidae - plooiwleugelwespen			
Ancistrocerus parietum	-	-	+
Ancistrocerus trifasciatus	-	-	+
Dolichovespula saxonica	-	-	+
Eumenes pedunculatus	+	-	-
Odynerus melanocephalus	-	+	+
Symmorphus bifasciatus	-	-	+
Sphecidae s.l. - graafwespen			
Ammophila sabulosa	+	-	-
Astata minor	+	-	-
Cerceris quadricincta	+	-	+
Cerceris quinquefasciata	+	-	-
Cerceris rybyensis	+	-	+
Crabro peltarius	+	-	-
Crabro scutellatus	+	-	+
Crossocerus annulipes	-	-	+
Crossocerus elongatulus	-	-	+
Crossocerus exiguus	+	-	-
Diodontus minutus	+	-	-
Diodontus tristis	-	-	+
Ectemnius continuus	-	+	-
Entomognathus brevis	-	-	+
Gorytes quinquecinctus	-	-	+
Gorytes quinquefasciatus	+	-	-
Lestica subterranea	+	-	-
Lindenius albilabris	+	-	+
Lindenius panzeri	+	-	-
Lindenius pygmaeus	-	-	+
Miscophus concolor	+	-	-
Nitela borealis	+	-	-
Nysson maculosus	+	-	-
Nysson trimaculatus	-	-	+
Oxybelus bipunctatus	+	-	+
Passaloecus singularis	+	-	+
Pemphredon inornata	-	-	+
Tachysphex pompiliiformis	+	-	+
Apidae s.l. - bijen			
Andrena bicolor	-	-	+
Andrena dorsata	-	-	+
Andrena fucata	+	-	-
Andrena labialis	-	-	+
Andrena nigriceps	-	-	+
Andrena ovatula	-	-	+
Andrena wilkella	-	+	-

<i>Bombus bohemicus</i>	+	-	-
<i>Bombus hortorum</i>	-	+	+
<i>Bombus hypnorum</i>	+	-	-
<i>Bombus lapidarius</i>	-	+	+
<i>Bombus pascuorum</i>	+	+	+
<i>Bombus pratorum</i>	+	-	-
<i>Bombus sylvestris</i>	+	-	-
<i>Bombus lucorum/terrestris</i>	+	+	+
<i>Chelostoma rapunculi</i>	-	-	+
<i>Halictus rubicundus</i>	-	-	+
<i>Halictus tumulorum</i>	+	-	+
<i>Hylaeus communis</i>	+	-	-
<i>Hylaeus confusus</i>	+	-	-
<i>Hylaeus pictipes</i>	-	-	+
<i>Hylaeus signatus</i>	-	-	+
<i>Lasioglossum leucozonium</i>	+	-	-
<i>Lasioglossum lucidulum</i>	+	-	-
<i>Lasioglossum malachurum</i>	-	-	+
<i>Lasioglossum punctatissimum</i>	+	-	-
<i>Lasioglossum villosulum</i>	+	-	+
<i>Lasioglossum xanthopus</i>	-	+	-
<i>Megachile centuncularis</i>	-	-	+
<i>Nomada flavoguttata</i>	-	-	+
<i>Nomada similis</i>	+	-	-
<i>Nomada striata</i>	+	-	-
<i>Osmia leucomelana</i>	-	+	-
<i>Osmia rufa</i>	-	-	+
<i>Panurgus banksianus</i>	+	-	-
<i>Sphecodes crassus</i>	-	-	+
<i>Sphecodes monilicornis</i>	-	+	+
<i>Sphecodes reticulatus</i>	+	-	-